

Ministerie van Economische Zaken

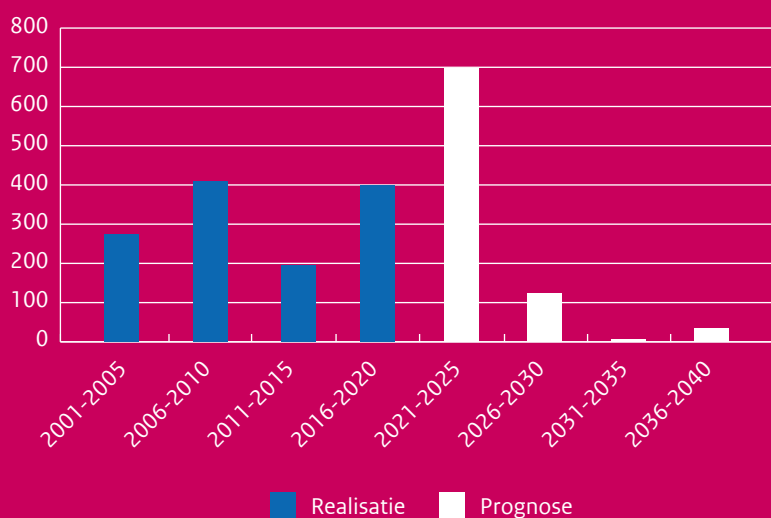
De Productiviteitsagenda

Arbeidsproductiviteit: een grote economische uitdaging

Nederland staat voor een grote economische uitdaging. De afgelopen decennia is de economie vooral gegroeid doordat we meer zijn gaan werken. Maar deze groei zwakt sterk af.

Ontwikkeling beroepsbevolking, realisatie en prognose 2001-2040, ontwikkeling per 5 jaar in 1000 personen 15-75 jaar

Dit terwijl Nederland voor verschillende uitdagingen staat. Denk hierbij aan stijgende zorg- en defensiekosten, maar bijvoorbeeld ook aan onderwijs en het woningtekort.

Zorgkosten

De verwachte zorguitgaven groeien jaarlijks met bijna 3%

Klimaat- en energietransitie

Verduurzaming vraagt om grote investeringen

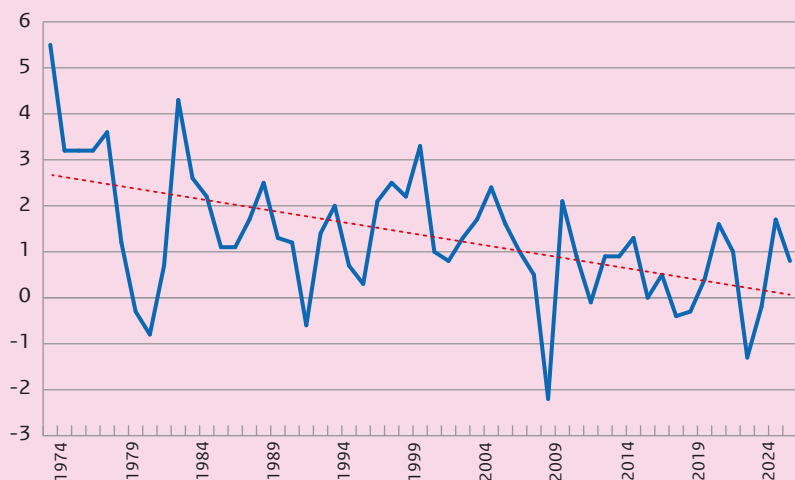
Defensie

De NAVO-norm voor defensie uitgaven gaat van 2% naar 5% van het bbp

Om onze welvaart te behouden, zullen we meer moeten doen met minder mensen. Maar juist de groei van onze arbeidsproductiviteit stagneert.

Jaarlijkse groei in de arbeidsproductiviteit (met trend), in %

Dit terwijl de wereld steeds minder stabiel is, en we minder afhankelijk willen zijn van anderen.

We zullen in actie moeten komen om productiever te worden. Daarvoor bestaan geen simpele oplossingen. We zullen op verschillende terreinen stappen moeten zetten.

We gaan direct aan de slag met thema's die cruciaal zijn om onze arbeidsproductiviteit te versterken:

Digitalisering en innovatie

Concurrentie en interne markt

Bedrijfsfinanciering

Onderwijs en LLO

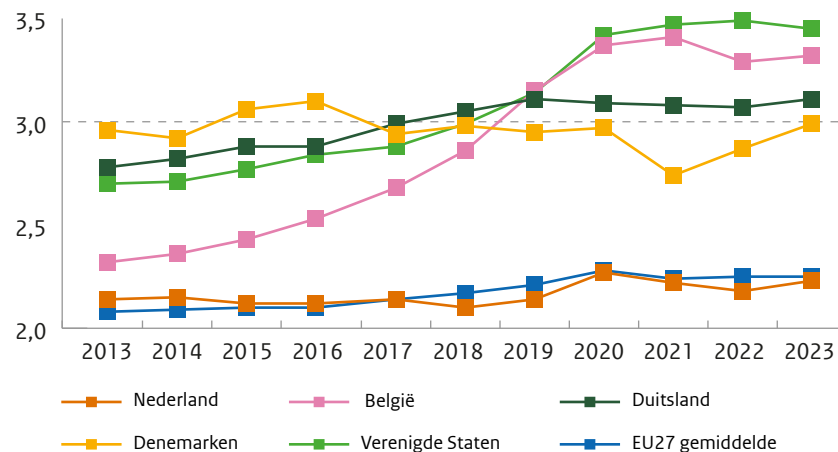
Arbeidsmarkt

Inhoud

A. Digitalisering en innovatie	7
1. Verhogen R&D-uitgaven	8
2. Realiseren randvoorwaarden digitale infrastructuur (AI-fabriek)	8
3. Ondersteunen (mkb)-ondernemers bij digitalisering via de EDIHs	9
4. Opschalen beleidsexperimenten in de bouwsector en metaalsector	9
B. Concurrentie en interne markt	12
1. Meer eenheid in EU-regels als uitgangspunt	13
2. Harmonisering van etiketteringsregelgeving	13
3. Invoeren New Competition Tool	14
4. Verminderen van regeldruk bij ondernemers	14
C. Bedrijfsfinanciering	15
1. Stimuleren medewerkersparticipatie voor startups en scale-ups	16
2. Verbeteren financieringstoegang voor mkb-bedrijven door de FinancieringsGids	16
3. Aanpassen BMKB om Mkb'ers gemakkelijker aan financiering te helpen	17
4. Onderzoeken fiscale durfkapitaalregeling voor startups en het mkb	17
5. Doorontwikkelen non-bancaire markt	18
6. Versterken kapitaalmarktunie	18
D. Onderwijs en leven lang ontwikkelen (LLO)	19
1. Versterken basisvaardigheden leerlingen	20
2. Verbeteren loopbaanoriëntatie- en begeleiding	20
3. Vergroten aantal digitale professionals	21
4. Verkennen LLO-infrastructuur	21
E. Arbeidsmarkt	22
1. Verminderen van onzekerheden en verplichtingen voor (kleine) ondernemers bij loondoorbetaling bij ziekte	23
2. Stimuleren productiviteitsgroei zelfstandigen	23
3. Verbeteren matching op de arbeidsmarkt	24
Productiviteitsraad	25

A. Digitalisering en innovatie

Nederland slaagt er niet in om 3% van het bbp aan R&D uit te geven, terwijl buurlanden hier wel in slagen

Totale R&D uitgaven uitgedrukt in percentage van het bbp

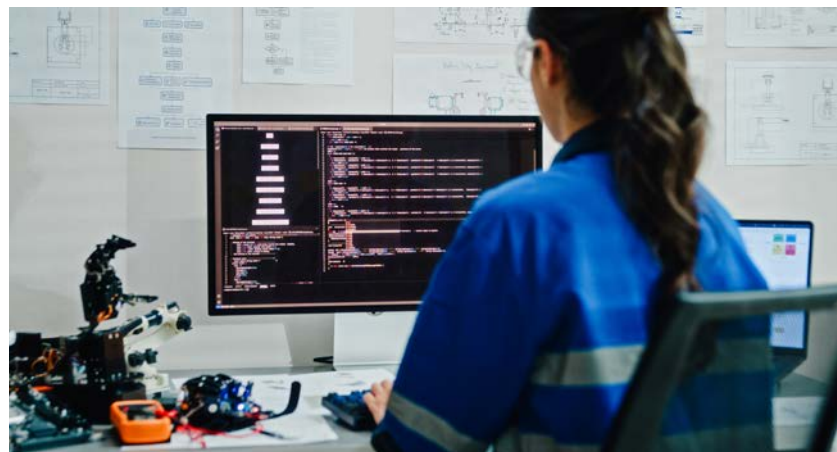
Bron: [TNO \(2024\) Onderzoek naar R&D-investeringen in België, Denemarken en Duitsland](#)

Wat is het probleem?

Terwijl andere landen gericht investeren in technologie en economische weerbaarheid, blijft Nederland daarin achter. Momenteel wordt in Nederland 2,2% van het bbp in R&D geïnvesteerd – lager dan in koplopers zoals de VS en Zuid-Korea en ook dan onze buurlanden.¹ Zonder aanvullend beleid dreigt dit aandeel zelfs te dalen naar 2%. De opbrengsten van innovatie slaan vaak breder neer dan alleen bij de investeerder en de uitkomsten kunnen onzeker zijn. Daarom investeren ondernemers vanuit maatschappelijk perspectief vaak minder dan wenselijk is.

Wat is het doel?

We willen dat in 2030 Nederland 3% het bbp investeert in R&D. Dit is goed voor onze arbeidsproductiviteit. Door dingen slimmer te doen kunnen we immers meer waarde creëren met schaarse middelen zoals arbeid en kapitaal. Denk hierbij aan procesinnovatie, waarbij met hetzelfde aantal uren meer bereikt wordt, en productinnovatie waarbij nieuwe producten en diensten ontwikkeld worden. De overheid speelt hierin een aanjagende rol door randvoorwaarden te scheppen, samenwerkingen te stimuleren en knelpunten weg te nemen.

¹ Zuid-Korea geeft 5% van het bbp uit aan R&D, de VS 3,5%, België 3,3% en Duitsland 3,1%. [R&D-investeringen in internationaal perspectief | Rathenau Instituut](#)

1. Verhogen R&D-uitgaven

Wat gaan we doen?

Nederland haalt op dit moment de doelstelling niet om ten minste 3% van het bbp te investeren in R&D. Het kabinet heeft op 11 juli jl. het 3%-R&D-actieplan verstuurd naar de Tweede Kamer. In het actieplan stelt het kabinet negen acties voor om investeringen in R&D te verhogen.²

Hoe gaan we dit doen?

Het 3%-actieplan zet in op drie sporen.

1. Het verhogen van de R&D-investeringen van bestaande (mkb) bedrijven;
2. Het faciliteren en opschalen van nieuwe R&D-intensieve bedrijven;
3. Het verbeteren van het vestigingsklimaat voor innovatieve bedrijven.

Onder de negen acties vallen onder meer het verkennen van een Nationaal Agentschap voor Disruptieve Innovatie (naar voorbeeld van het Amerikaanse DARPA), het oprichten van een R&D-lanceerplatform, het mobiliseren van €3 miljard, het vergroten van de experimenteerruimte voor R&D-intensieve start en scale-ups, een nationale investeringsinstelling en het verkennen van de toegevoegde waarde van innovatievouchers binnen het instrumentarium.

Een deel van de voorgestelde acties kan nog in deze kabinetsperiode in gang worden gezet. Voor maatregelen waar aanvullende publieke middelen nodig zijn of die buiten het kabinetsbeleid vallen, is nieuwe besluitvorming nodig.

2. Realiseren randvoorwaarden digitale infrastructuur (AI-fabriek)

Wat gaan we doen?

Het kabinet werkt aan de realisatie van een Nederlandse AI-fabriek in Groningen.³ Deze bestaat uit een AI-geoptimaliseerde supercomputer en een kenniscentrum. De voorgestelde AI-fabriek richt zich op de ontwikkeling van en onderzoek naar AI-modellen en -toepassingen in onder meer de sectoren defensie/veiligheid, maakindustrie, energie, gezondheid en zorg en landbouw.

De AI-fabriek faciliteert innovatieve toepassingen, baanbrekend onderzoek, de kennispositie op AI en het aantrekken en opleiden van talent. Daarnaast wil het kabinet met de AI-fabriek de Nederlandse strategische positie binnen het Europese AI-ecosysteem versterken.

De locatiekeuze voor Groningen draagt bij aan Economische Agenda van Nij Begun. Het trekt nieuw talent aan, zorgt voor meer banen en stimuleert de groei van de digitale sector in de regio en geeft invulling aan de wens voor een innovatief ecosysteem voor AI-onderzoek en innovatie.

Hoe gaan we dit doen?

Het kabinet is van plan € 70 miljoen te reserveren voor de AI-fabriek. Daarnaast is een Europese cofinancieringsaanvraag bij het EuroHPC ingediend van € 70 miljoen.⁴ De regio Groningen en Noord-Drenthe hebben maximaal € 60 miljoen toegezegd. In september wordt de beoordeling bekendgemaakt. Hierover zal het kabinet naar verwachting dit najaar de Kamer informeren.⁵

² Kamerstukken II, 2024-25, 33 009, nr. 165

³ Kamerstukken II, 2024-25, 26 643, nr. 1354

⁴ Het voorstel is ingediend door het Rijk, de regio Groningen en het consortium (Stichting Nederlandse AI-fabriek, SURF, AIC4NL, TNO en Samenwerking Noord).

⁵ Dit wordt opgenomen in de EZ-begroting van 2026 die op Prinsjesdag wordt aangeboden en is daardoor nog onder voorbehoud van parlementaire instemming.

3. Ondersteunen (mkb)-ondernemers bij digitalisering via de EDIHs

Wat gaan we doen?

Het kabinet verlengt de Europese Digitale Innovatie Hubs (EDIHs) tot en met 2028 en legt hierbij meer focus op de toepassing van kunstmatige intelligentie (AI) binnen het mkb. Ook zet het kabinet het Smart Industry programma voort om de digitalisering van de Nederlandse maakindustrie verder te versnellen. Dit draagt bij aan de ambitie dat in 2030 minimaal 75% van het Nederlandse mkb geavanceerde digitale technologieën toepast.⁶ Deze maatregelen dragen bij aan een hogere arbeidsproductiviteit door bedrijven te ondersteunen bij digitalisering, waardoor processen efficiënter verlopen en er met dezelfde of minder mensen meer waarde wordt gecreëerd.

Hoe gaan we dit doen?

Het kabinet trekt – samen met de EU en provincies – extra middelen uit om de EDIHs met drie jaar te verlengen (tot en met 2028).

De vijf EDIHs zijn voor innovatieve mkb-bedrijven een toegangspoort tot kennis en testfaciliteiten. De EDIHs bieden trainingen, voeren digitale scans uit en begeleiden bedrijven met innovatiecoaches. Zo helpen ze bij de implementatie van digitale technologieën. De focus komt te liggen op AI-toepassingen en cybersecurity en de samenwerking tussen de hubs wordt versterkt. Daarnaast wordt de aansluiting op landelijke programma's en netwerken verbeterd.⁷ Hiermee wordt de ondersteuning voor mkb'ers toegankelijker en overzichtelijker en verder verbeterd.

4. Opschalen beleidsexperimenten in de bouwsector en metaalsector

Wat gaan we doen?

Het kabinet verkent of en hoe de beleidsexperimenten (Shaping the Future of Work) in de bouw- en metaalsector opgeschaald kunnen worden. De ambitie van dit plan is om mkb-bedrijven te ondersteunen bij het ontwikkelen en toepassen van arbeidsbesparende procesinnovaties in sectoren die essentieel zijn voor de klimaattransitie in de periode 2026 – 2031. Daarmee kan meer bereikt worden met minder mensen.

Hoe gaan we dit doen?

Eerder dit jaar is er een verkenning gedaan naar een landelijk opschalingsplan voor de beleidsexperimenten. Deze verkenning wordt momenteel verder uitgewerkt door het ministerie van Economische Zaken (EZ). Het kabinet beoordeelt op een later moment of dit plan in aanmerking komt voor financiering en op welke wijze.

Het opschalingsplan omvat twee pijlers: (1) een subsidieregeling voor regionale innovatieclusters, waarin mkb-bedrijven, kennisinstellingen en sociale partners samenwerken aan de implementatie van productiviteitsverhogende technologieën in tekortsectoren zoals bouw, techniek en industrie, en (2) een kenniscentrum dat fungeert als landelijk knooppunt voor kennisdeling, ondersteuning en opschaling van succesvolle innovaties.

⁶ Kamerstukken II, 2024-25, 26 643, nr. 1309

⁷ Dit gaat om o.a. de AI-hubs, Top Sector ICT, Enterprise Europe Network, AIC4NL, Stichting MKB financiering, Stichting Smart Industry, Cyberweerbaarheidscentra en het Nederlands Cybersecurity Coördinatiecentrum (NCCC-NL).

Een Productiviteitsagenda voor de bouw

De bouwsector staat voor grote maatschappelijke opgaven zoals het woningtekort, de energietransitie en klimaatverandering.

TKI Bouw en Techniek en TNO ontwikkelen daarom met ondersteuning van het ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO) een Productiviteitsagenda voor de bouw. Nationaal brengen zij productiviteitskansen en -knelpunten voor interventies nader in kaart. Op regionaal niveau wordt in bestaande succesvolle bouwecosystemen ingezet op innovatieadoptie van AI en robotisering door o.a. het MKB. Zowel de innovaties als kennis hierover worden passend gemaakt voor de lokale bedrijfscontext. Door de centrale economische positie van de bouw hebben ook veel andere sectoren hier baat bij.⁸

Inzet op de arbeidsbesparende technologie in de landbouw, zorg en overheid.

Naast de verkenning naar uitbreiding van de beleidsexperimenten in de bouw- en metaalsector, stimuleert het kabinet de implementatie van arbeidsbesparende technologie in de landbouw, de zorg en bij de Rijksoverheid.

Robotisering in de landbouw

Innovatie is onmisbaar voor de Nederlandse land- en tuinbouw om tot de meest concurrerende en duurzame markten ter wereld te blijven behoren én om maatschappelijke doelen te halen. Daarom komt er 2026 een integraal innovatieprogramma 'Robots naar de boerenpraktijk', gericht op het besparen van arbeidskrachten, het verbeteren van de arbeidsinzet en het verduurzamen van de land- en tuinbouw. Doel van het programma is de doorontwikkeling en het praktisch gebruik van robots, inpasbaar in alledaagse bedrijfsvoering. Het kabinet maakt in 2026 € 4 miljoen vrij voor robotisering en € 1 miljoen voor digitalisering in de landbouw. Dit bedrag loopt op tot € 20 miljoen per jaar in 2030.

Arbeidsbesparende oplossingen zoals AI in de zorg

Het kabinet heeft als doel om de personeelskrapte in de zorg via productiviteitsverbeteringen met grote prioriteit aan te pakken. Dit gebeurt via drie lijnen. Ten eerste door het halveren van de administratietijd in de zorg in 2030. Het uitvoeren van de werkagenda van de Regiegroep Aanpak Regeldruk, het verspreiden van goede ontregelvoorbeelden en het voorkomen van nieuwe regeldruk dragen hieraan bij. Daarnaast biedt passende inzet van AI in administratieve processen grote mogelijkheden.

De tweede lijn is erop gericht om de beschikbare medewerkers zo efficiënt mogelijk in te zetten, onder meer door anders werken en organiseren met passende inzet van technische, digitale en datagedreven oplossingen.

De derde lijn ziet op het vergroten van vakmanschap en werkplezier, door zorgmedewerkers de handvatten te geven voor arbeidsbesparende inzet in werkprocessen. Daarbij kijkt het kabinet ook naar leertechnologieën die

arbeid besparen zoals e-learning, leermanagementsystemen en immersive technologieën (zoals virtual reality).

Bovenstaande lijnen worden op verschillende manieren gestimuleerd. Dit gebeurt onder andere via het Integraal Zorgakkoord²⁷, tijdelijke financiële stimulansen zoals de IZA-transformatiemiddelen, programma's bij ZonMw en de Stimuleringsregeling Technologie in Ondersteuning en Zorg (STOZ) en via landelijke ondersteuning bijvoorbeeld via Digizo.nu, Vliegwielfcoalitie, Zorg van Nu en Zorg voor innoveren.

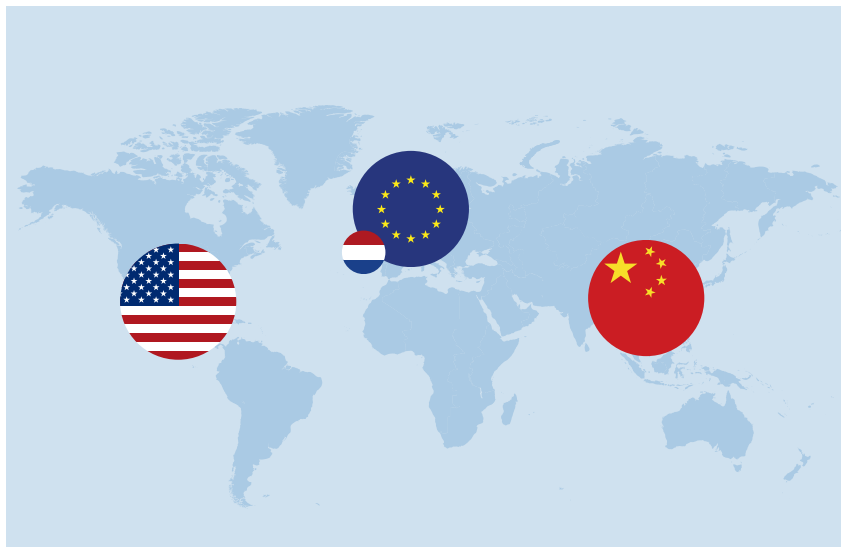
Digitalisering overheid

De overheid is een belangrijke aanjager van digitale ontwikkelingen die niet alleen essentieel zijn voor een weerbare samenleving, maar ook voor een welvarende, toekomstgerichte en productieve economie. Onder regie van de Nederlandse Digitaliseringsstrategie (NDS) werken alle overheidslagen samen om te investeren in onze digitale basis, die urgent is voor de grote opgaven waar de samenleving voor staat.

We zetten in op de zestal maatschappelijk relevante prioriteiten: cloud, data, AI, burgers en ondernemers centraal, digitale weerbaarheid en autonomie en digitaal vakmanschap. In lijn met de NDS versterken we ook specifiek de digitale slagkracht van de rijksdienst om arbeidsproductiviteit, beleidskwaliteit en werkplezier te verhogen. Deze inzet richt zich onder meer op proces-automatisering, generatieve AI, datagedreven werken, implementatie van Europese standaarden voor digitale identiteit en Rijksbrede ICT-innovatiehubs. Hiermee willen we kenniswerk binnen de overheid fundamenteel anders organiseren, waarbij publieke waarden als privacy, veiligheid en transparantie vooropstaan.

B. Concurrentie en interne markt

Vergelijking omvang van wereldeconomieën 2024 (BBP in biljoen euro)⁹

Volgens schattingen van het IMF zijn de non-tarifaire belemmeringen tussen lidstaten bij goederenhandel vergelijkbaar met een invoertarief van 44% – dat is drie keer zo hoog als tussen Amerikaanse staten. Voor diensten zijn de belemmeringen zelfs vergelijkbaar met een tarief van 110%.¹⁰ Zonder een sterkere en geïntegreerde Europese markt kunnen we als EU economisch niet opboksen tegen grootmachten als de VS en China, die wel over een krachtige thuismarkt beschikken.

Wat is het doel?

Het doel is om onnodige belemmeringen voor handel en concurrentie te verwijderen. Dat betekent harmonisatie in regeling tussen EU-lidstaten, een New Competition Tool om eerder in te kunnen grijpen als markten niet werken, en het verminderen van onnodige regeldruk die markttoetreding en opschaling belemmert.

Wat is het probleem?

Gebrekkige concurrentie beperkt de prikkel voor bedrijven om te innoveren en productiever te worden. Dat geldt binnen onze landsgrenzen, maar ook daarbuiten. Voor een kleine open economie als de Nederlandse is toegang tot een goed functionerende Europese interne markt essentieel. Nederlandse bedrijven zijn sterk afhankelijk van schaalvergroting en concurrentie op Europese markten om hun productiviteit te verhogen. Juist via die interne markt kunnen zij investeren, innoveren en specialiseren. De interne markt zorgt ervoor dat de handelsbelemmeringen tussen lidstaten lager zijn dan die aan de buitengrens van de EU. Toch zijn er nog steeds flinke belemmeringen binnen de EU, zoals verschillende regels.

⁹ [World Economic Outlook \(April 2025\) - GDP, current prices](#)

¹⁰ [Europe's Choice: Policies for Growth and Resilience](#)

1. Meer eenheid in EU-regels als uitgangspunt

Wat gaan we doen?

Het kabinet wil dat Europese regels in alle lidstaten zoveel mogelijk hetzelfde werken, zodat onnodige belemmeringen worden verminderd. Daarom onderzoeken we hoe verschillen in Europese regels en de uitvoering daarvan kunnen worden verminderd.

Hoe gaan we dit doen?

Het kabinet ziet twee sporen om deze verschillen te verminderen.

- Door bij *nieuwe Europese regels* te streven naar zo min mogelijk nationale ruimte in de omzetting van Europese regels naar nationale regels. Om dat te bereiken, moet bij het opstellen van nieuwe Europese regels meer aandacht zijn voor harmonisatie¹¹, bijvoorbeeld door aan te dringen op één standaard. Meer harmonisatie is alleen een optie als dit passend is op basis van proportionaliteit en subsidiariteit.
- Door bij *bestaande Europese regels*, waar mogelijk, meer uniformiteit in de toepassing, uitvoering en handhaving te bevorderen. Het kabinet wil dit stimuleren door de samenwerking tussen uitvoerende diensten en toezichthouders in verschillende lidstaten te verbeteren. Daarnaast kan harmonisatie van nieuwe Europese regels hier ook positief aan bijdragen.

Het kabinet onderzoekt hoe deze afspraken in de praktijk goed kunnen worden geborgd. De uitkomsten daarvan worden meegenomen in de Actieagenda interne markt in het voorjaar van 2026.

2. Harmonisering van etiketteringsregelgeving

Wat gaan we doen?

De huidige regels en de toepassing van etikettering lopen op verschillende terreinen uiteen tussen EU-lidstaten. Ondernemers die handelen in goederen – zoals bijvoorbeeld supermarkten, verfwinkels en detailhandelaren – moeten nu soms voor elk land aparte etiketten maken of producten aanpassen. Dit kost extra tijd, meer geld en vergroot de kans op fouten in het productieproces. Daarom pleit het kabinet voor geharmoniseerde regels en meer eenduidige toepassing binnen de EU. Daarmee wordt het makkelijker wordt om goederen over de grens te verhandelen.

Hoe gaan we dit doen?

Om de problemen rond etikettering op de Europese agenda te krijgen, heeft het kabinet verschillende stappen genomen. Zo heeft Nederland dit voorjaar, samen met twaalf andere lidstaten, een non-paper aan de Europese Commissie gestuurd met gezamenlijke standpunten over etikettering. Mede hierdoor heeft de Europese Commissie op 21 mei een horizontale interne-marktstrategie gepubliceerd waarin de Nederlandse inzet op het terrein van etikettering goed is meegenomen. In de strategie kondigt de Commissie voorstellen aan voor harmonisatie van etiketteringsregels via sectorale regelgeving en het faciliteren van digitale etiketteringsoplossingen via het zogeheten digitaal productpaspoort.

Het kabinet onderzoekt verder met ondernemers waar knelpunten worden ervaren door etiketteringsregelgeving en welke oplossingen hiervoor mogelijk zijn. Op basis van deze uitkomsten gaat het kabinet met andere lidstaten en de Europese Commissie in gesprek. De uitkomsten van dit traject neemt het kabinet mee in de geactualiseerde Actieagenda interne markt in het eerste kwartaal in 2026.

¹¹ Dat geldt in het bijzonder voor de beoordeling van voorstellen van de Europese Commissie, de inzet van het kabinet daarbij in de wetgevingsonderhandelingen, en ook voor de voorbereiding van beleid binnen de verschillende departementen

3. Invoeren New Competition Tool

Wat gaan we doen?

Het kabinet verkent een New Competition Tool (NCT) om de concurrentie in markten te verbeteren. Met de NCT kan de Autoriteit Consument en Markt eerder ingrijpen bij concurrentievervalsingen waarbij met het huidige mededingingsinstrumentarium maar beperkt kan worden ingegrepen. Er zijn meerdere signalen dat er markten zijn waar het moeilijk is om toe te treden als nieuwkomer en zo de bestaande partijen uit te dagen, of voor consumenten om over te stappen, en waar een klein aantal spelers hun macht gebruikt om eerlijke concurrentie te blokkeren.^{12,13}

De NCT zorgt voor efficiëntere markten, en meer concurrentie. Dat zorgt uiteindelijk voor hogere productiviteit.

Hoe gaan we dit doen?

Het heeft de voorkeur om dit instrument op EU-niveau te implementeren met handhaving op zowel Europees als nationaal niveau, zoals gebruikelijk is in het mededingingsrecht. Tegelijkertijd verkent het kabinet een nationaal instrument. Het kabinet komt hier in de kabinetsreactie op de initiatiefnota “Minder inflatie, meer bestaanszekerheid” van PVV en NSC op terug.

¹² [The new competition tool - Publications Office of the EU](#)

¹³ TILEC ‘Can abuses of a dominant position be tackled more effectively?’ 2023

¹⁴ PM Kamerbrief

4. Verminderen van regeldruk bij ondernemers

Wat gaan we doen?

Het kabinet heeft als doel om regeldruk voor ondernemers systematisch te verminderen. Door het huidige Actieprogramma Minder Druk met Regels¹⁴ zijn belangrijke eerste stappen gezet, zoals:

- Het uitgebreide en permanente mandaat van het Adviescollege toetsing regeldruk
- Aanscherping van de Bedrijfseffectentoets (BET)
- De behandeling van de eerste tranche en aankondiging van de tweede tranche in de Ministeriële Stuurgroep
- De aankondiging van het derde MKB-indicatorbedrijvenonderzoek
- De verschillende Omnibus-pakketten die de Europese Commissie initieert, en het kabinet nauwlettend in de gaten houdt.

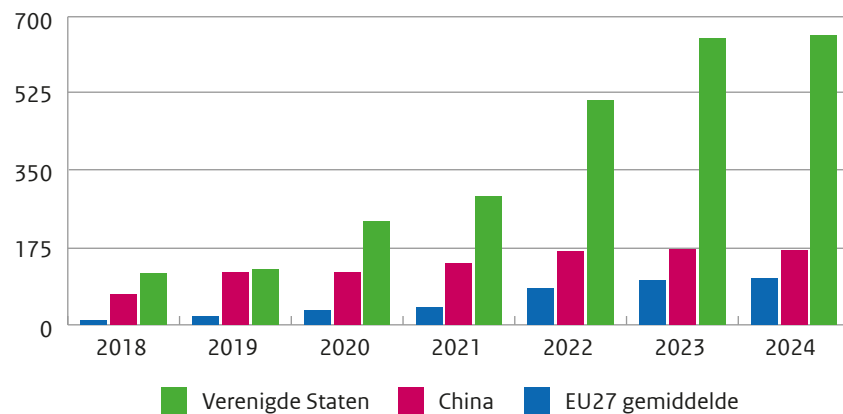
Tegelijkertijd zijn er nog onvoldoende resultaten op het reduceren van bestaande regeldruk geboekt. Daarom introduceert het kabinet een nieuwe aanpak om onnodige en doorgeschoten regeldruk drastisch te verminderen.

Hoe gaan we dit doen?

Het kabinet kiest daarom voor een nieuwe regeldrukaanpak om het ondernemingsklimaat, waaronder de productiviteitsgroei, in Nederland structureel te verbeteren. Het kabinet gaat voor de zomer 2026 de meest belastende verplichtingen voor ondernemers doorlichten. Hiermee wil het kabinet onnodige regeldruk verminderen bij 500 regels. Ook komt er een taskforce die samen met ondernemers en vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven naar slimme oplossingen zoekt, en wordt er door middel van een hackathon tijdens de OndernemersTop gesproken over concrete en innovatieve oplossingen. Verder pakt het kabinet ook de oorzaken van onnodige regeldruk aan.

C. Bedrijfsfinanciering

Het aantal succesvolle en snelgroeïende startups is veel lager in de EU dan in de VS

Het aantal nieuwe bedrijven dat meer dan een miljard waard is per land zonder naar de beurs te zijn gegaan (unicorns) 2018-2024

Bron: Fortune and CB insights

Wat is het probleem?

De financieringsmarkt en het financieringsinstrumentarium in Nederland op werken op hoofdlijnen goed. Er is echter een tekort aan durfkapitaal voor latere groeifases van innovatieve scale-ups (met name boven de € 50 miljoen). Daarnaast hebben mkb-bedrijven moeite met toegang tot kleinere kredieten (tot € 1 miljoen).¹⁵

Wat is het doel?

Het kabinet wil de voorwaarden creëren waaronder voor deze typen investeringen voldoende (internationale) financiering beschikbaar komt. Dit moet bedrijven in staat stellen te blijven investeren in innovatie, procesverbetering en menselijk kapitaal, en om zo productiever te worden.

¹⁵ Kies voor baten - IBO Bedrijfsfinanciering | Rapport | Rijksoverheid.nl

1. Stimuleren medewerkersparticipatie voor startups en scale-ups

Wat gaan we doen?

Start en scale-ups dragen bij aan een dynamische economie, en brengen nieuwe innovaties voort. Met een fiscale regeling wordt medewerkersparticipatie in de vorm van aandelenopties bij startups en scale-ups gestimuleerd.¹⁶

Technologiebedrijven zijn een belangrijke motor achter productiviteitsgroei. Een lagere heffing zorgt voor toenemend gebruik van medewerkersparticipatie bij startups en scale-ups en brengt Nederland meer in lijn met andere landen. Door medewerkersparticipatie voor deze groep bedrijven toegankelijker te maken worden ze geholpen bij het aantrekken en behouden van talent. Daarnaast zorgt het ervoor dat meer mensen in staat zijn om opbrengsten weer te herinvesteren en kan het dus als vliegwiel fungeren voor ondernemerschap. Zo zijn er bijvoorbeeld 21 nieuwe start-ups begonnen door (voormalig) medewerkers van Adyen.¹⁷ Ook verlaagt het de behoefte aan liquiditeit voor startups en scale-ups doordat medewerkers deels beloond kunnen worden middels aandelenopties.

Hoe gaan we dit doen?

De fiscale aanpassing wordt vormgegeven in een wetsvoorstel voor een fiscale regeling. Voor dit doeleinde komt er een grondslagkorting in de loonheffing, waardoor het effectieve belastingtarief op voordelen uit aandelenopties voor medewerkers van startups en scale-ups maximaal 32,175% gaat bedragen in plaats van 49,5%. Daarnaast wordt ook het moment dat de belastingheffing plaatsvindt verplaatst naar uiterlijk het moment dat de aandelen verkocht worden. Daarmee voorkomt de aanpassing dat dat er geen liquide middelen zijn om de belastingheffing te kunnen voldoen en is de belastingheffing meer in lijn met andere belangrijke landen.

De fiscale regeling gaat naar verwachting op 1 januari 2027 in.

2. Verbeteren financieringstoegang voor mkb-bedrijven door de FinancieringsGids

Wat gaan we doen?

Het kabinet verkent de mogelijkheid om de in 2024 gelanceerde FinancieringsGids structureel te financieren en door te ontwikkelen. De FinancieringsGids verbetert de toegang tot financiering voor het micro- en kleinbedrijf door op onafhankelijke wijze informatie en voorlichting te geven aan ondernemers over de verschillende beschikbare financieringsvormen, financiers en adviseurs.

De financieringssector is de afgelopen jaren veranderd door de opkomst van nieuwe financieringsvormen en aanbieders. Dit biedt nieuwe mogelijkheden en meer maatwerk maar maakt de sector ook complexer. Voor het micro- en kleinbedrijf is de vindbaarheid van financiering en advies daarover vaak een knelpunt. Deze bedrijven hebben vaak minder mogelijkheden om uitgebreid onderzoek te doen naar de diverse opties van financiering.

Hoe gaan we dit doen?

We verkennen diverse opties. Bijvoorbeeld het vergroten van de naamsbekendheid van de Financieringsgids en het verbeteren van de toegang tot adviesgesprekken. Daarnaast wordt onderzocht of regelingen van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO), regionale regelingen en het financieringsinstrumentarium van de Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen (ROM's) een plek kunnen krijgen in de FinancieringsGids. Op dit moment is er dekking voorzien voor de financieringsgids tot einde 2025.¹⁸

In 2026 zal de Kamer geïnformeerd worden over de resultaten van de verkenning.

¹⁶ Kamerstukken II, 2024-25, 32 140, nr. 256

¹⁷ Zie [Europe and Israel's founder factories - 2025 | Dealroom.co](#)

¹⁸ Zie [De FinancieringsGids | KVK](#)

3. Aanpassen BMKB om Mkb'ers gemakkelijker aan financiering te helpen

Wat gaan we doen?

Het kabinet bestudeert de mogelijkheden om de Borgstellingskrediet MKB (BMKB) regeling aan te passen op de veranderende financieringspraktijk. Daarmee wil het kabinet de regeling beter laten aansluiten op de moderne kredietverleningspraktijk en zo de toegang tot financiering te vergroten. Dit gaat voornamelijk om kredieten tot €1 miljoen. Daarnaast onderzoekt het kabinet of de regeling voor een breder aanbod van non-bancaire financiers, zoals crowdfunders, passender gemaakt kan worden.

Het IBO Bedrijfsfinanciering¹⁹ geeft aan dat er een knelpunt zit bij de financiering aan het mkb tot €1 miljoen. Voornamelijk bedrijven met een beperkte trackrecord of met een financieringscasus die lastig binnen digitale beoordelingsmodellen van financiers past hebben minder goed toegang tot financiering. Een borgstelling door de overheid kan de toegang tot financiering verbeteren door het risico voor de kredietverstrekker te verlagen.

Hoe gaan we dit doen?

Inmiddels zijn de belangrijkste knelpunten geïdentificeerd. Het kabinet gaat de mogelijkheden wegen en heeft samen met de sectoren zowel kleine als fundamentele aanpassingen in kaart gebracht. In 2026 wordt besloten of en welke aanpassingen worden doorgevoerd.

4. Onderzoeken fiscale durfkapitaalregeling voor startups en het mkb

Wat gaan we doen?

Om groei- en financieringsknelpunten bij vroege fase startups en het kleinbedrijf te verminderen, heeft het kabinet onderzoek gedaan naar verschillende beleidsopties, waaronder een fiscale durfkapitaalregeling (in aandelenkapitaal, respectievelijk vreemd vermogen). Beide type bedrijven hebben doorgaans meer moeite om financiering aan te trekken, met name in de opstartfase, wat onder meer blijkt uit het IBO Bedrijfsfinanciering en de meta-evaluatie van het durfkapitaalinstrumentarium.^{20,21} Voor deze bedrijven kunnen individueel opererende private investeerders (zoals Business Angels) juist een belangrijke rol spelen met hun kapitaal, kennis en netwerk. In het buitenland worden investeringen voor deze groepen fiscaal gestimuleerd.

Hoe gaan we dit doen?

Naar aanleiding van de motie De Jong c.s.²² heeft Dialogic onderzocht wat nodig is voor een fiscale durfkapitaalregeling voor startups en het mkb. Het rapport waarin verschillende beleidsopties zijn onderzocht, is op 8 april met uw Kamer gedeeld. Het kabinet bestudeert deze opties en geeft voor het einde van dit jaar een beleidsinhoudelijke reactie. In deze beleidsreactie wordt ook de motie Dassen/Martens-America²³ uitgewerkt waarin om varianten van een fiscale stimuleringsregeling voor startups wordt verzocht.²⁴ In deze samenhangende kabinetsreactie wordt ook de motie van de leden Van der Graaf en Stoffer²⁵ betrokken.

¹⁹ [Kies voor baten - IBO Bedrijfsfinanciering | Rapport | Rijksoverheid.nl](#)

²⁰ Kamerstukken II, 2024-25, 32 637, nr. 646

²¹ Kamerstukken II, 2024-25, 36 410, nr. XIII-100

²² Motie-De Jong c.s., Kamerstukken II, 2023-24, 32 637, nr. 580.

²³ Motie Dassen en Martens-America, Kamerstukken II, 2024-25, 21 501-30, nr. 642.

²⁴ Kamerstukken II, 2024-25, 32 637, nr. 702.

²⁵ Motie Van der Graaf en Stoffer, Kamerstukken, II 2023-24, 36 410, nr. 63.

5. Doorontwikkelen non-bancaire markt

Wat gaan we doen?

We gaan verdere professionalisering van de non-bancaire financieringssector stimuleren. Denk hierbij aan factoring, leasing en crowdfunding. Professionalisering vergroot de toegang tot non-bancaire financiering en neemt financieringsbelemmeringen voor ondernemers weg.

Het mkb maakt steeds meer gebruik van de non-bancaire markt voor financiering, maar deze is nog in ontwikkeling en kent beperkte regulering. Door een beter functionerende en betrouwbare non-bancaire financieringsmarkt met kwalitatief goede financiers wordt de toegang tot kapitaal vergroot, wat ondernemers beter in staat stelt te investeren in productiviteitsverhogende technologieën en innovaties.

Hoe gaan we dit doen?

Samen met de Stichting MKB Financiering (SMF) verkennen we wat de mogelijkheden zijn om de zelfregulering in de non-bancaire financieringsmarkt te versterken. Dit kan o.a. bereikt worden door een aanscherping van de gedragscodes, frequentere audits, actief doorverwijzen door financiers bij afwijzing van financiering, meer bekendheid van alternatieve financiers via de FinancieringsGids en ook een hogere aansluitingsgraad bij de gedragscodes van SMF.

Daarnaast werkt EZ met SMF aan de toegang tot relevante databronnen die bancaire financiers ook gebruiken.

Na de verkenning zetten we in de periode 2026-2030 stappen richting een effectievere zelfregulering. De evaluaties van de SMF-gedragscodes van erkend mkb financier en kortzakelijk krediet worden hierin meegenomen.

6. Versterken kapitaalmarktunie

Wat gaan we doen?

Het kabinet zet in Europa in op de ontwikkeling en integratie van de Europese kapitaalmarktunie (KMU), conform de inzet die in maart jl. met de Kamer gedeeld is.²⁶

Een goed functionerende kapitaalmarkt vermindert de afhankelijkheid van banken en vergroot de toegang van bedrijven tot risicokapitaal, obligatiemarkten en uiteindelijk investeringen. Dit is vooral gunstig voor innovatieve start- en scale-ups. De Europese kapitaalmarkt is momenteel gefragmenteerd en onderontwikkeld. Hierdoor kiezen bedrijven relatief vaak voor verplaatsing naar de VS. Door verdere integratie van de Europese kapitaalmarkten kunnen spaargelden vrijer stromen naar de meest productieve sectoren en bedrijven in Europa.

Hoe gaan we dit doen?

Het kabinet wil sterk Europees toezicht op kapitaalmarkten door de rol van de Europese Autoriteit voor effecten en markten (ESMA) te verstevigen.²⁷ Dat is belangrijk voor een gelijk speelveld. Het kabinet zet verder in op het vergroten en diversifiëren van het aanbod van kapitaal in de EU door meer private financiering te mobiliseren. Ook zet het kabinet in op de nodige ontwikkelingen voor een EU-beleggingsrekening waarmee mensen gericht gestimuleerd kunnen worden om meer in de EU te beleggen. Ten slotte wil het kabinet dat relevante regelgeving verder wordt geharmoniseerd en overal hetzelfde wordt toegepast, bijvoorbeeld door barrières in het insolventierecht weg te nemen en het zekerhedenrecht te standaardiseren.

Het kabinet heeft de Europese strategie voor een spaar- en investeringsunie eerder verwelkomd.²⁸ In het vierde kwartaal worden wetsvoorstellen verwacht om de kapitaalmarktunie verder te versterken. Uw Kamer wordt over de positie van het kabinet hierbij geïnformeerd via het BNC-proces.

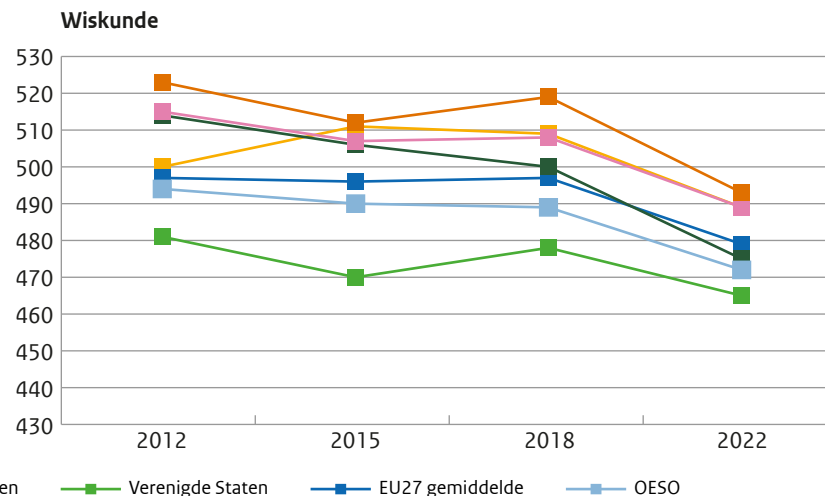
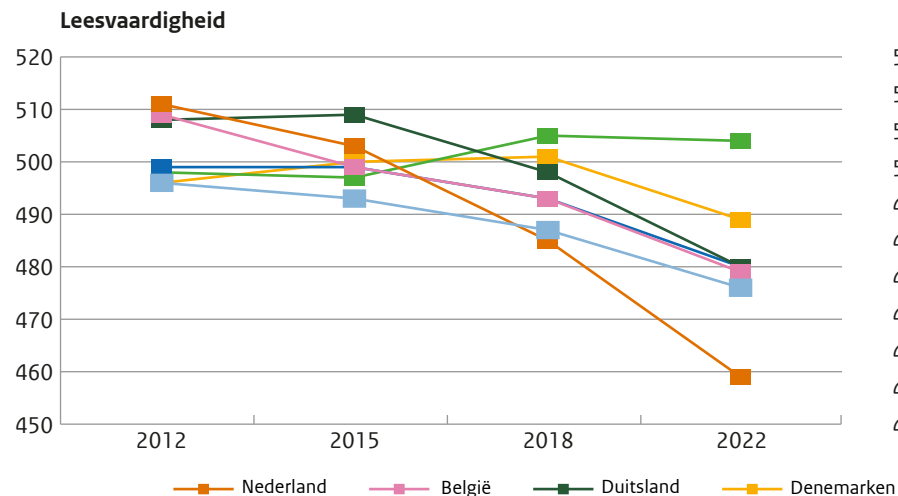
²⁶ Kamerstukken II, 2024/25, 21 501-07, nr. 2099.

²⁷ Kamerstukken II, 2024/25, 21 501-07, nr. 2099.

²⁸ Kamerstukken II, 2024-25, 22 112, nr. 4043

D. Onderwijs en leven lang ontwikkelen (LLO)

Nederlandse leerlingen scoren steeds minder goed en vaak slechter dan gemiddeld in andere ontwikkelde landen

Gemiddelde toetscores leesvaardigheid en wiskunde PISA 2012 t/m 2022

Bron: <https://www.ocwincijfers.nl/sectoren/ocw-internationaal/onderwijs/leerlingen-en-studenten/internationale-prestaties-pisa>

Bron VS: [PISA 2022 Results \(Volume I and II\) - Country Notes: Netherlands | OECD](#)

Wat is het probleem?

Goed opgeleide mensen zijn onmisbaar voor productiviteitsgroei en om de ambities op het gebied van innovatie, transitie, en digitalisering te realiseren.²⁹ Juist nu werk en werktaken sneller veranderen door onder meer technologische ontwikkelingen. Uit een recente analyse blijkt dat onderwijs in de jaren 2015-2020 de grootste aanjager is geweest van de groei in arbeidsproductiviteit.³⁰ Het niveau van aangeleerde basisvaardigheden (als taal en rekenen) in het initieel onderwijs staat echter onder druk.³¹ Ook kan er nog meer worden geïnvesteerd in blijvende

ontwikkeling tijdens de loopbaan en onderbreekt er vaak een ondersteunende leercultuur in bedrijven.³² Competentieontwikkeling is ook van groot belang voor sociale innovatie. Innovatie hangt immers af van de mate waarin werkenden zijn toegerust met de vaardigheden en mogelijkheden om bij te dragen aan verandering.³³

Wat is het doel?

Het doel is om de vaardigheden van huidige en toekomstige werkenden te verhogen en beter te laten aansluiten bij de (veranderende) vraag van de arbeidsmarkt. Daarvoor is het van belang dat het funderend onderwijs versterkt wordt. Ook moet er betere informatie over arbeidsmarktperspectieven beschikbaar zijn bij het maken van studie- en of beroepskeuzes. Verder moeten drempels voor (bij)scholing van werkenden verlaagd worden en is een vergroting van het aanbod van digitale professionals nodig.

²⁹ Zie o.a. [OECD, 2022](#); [Egert et al., 2022](#). Het inkomensrendement van een jaar extra gevolgd onderwijs wordt gemiddeld geschat zo'n 10 procent (zie [Gunderson en Oreopoulos, 2010](#)).

³⁰ [Onderwijs belangrijkste determinant van groei arbeidsproductiviteit - ESB](#)

³¹ Zie o.a. [De Wolf en van Rongen \(2025\)](#).

³² Kamerstukken II, 2022-24, 30 012, nr. 147

³³ [SER: sociale innovatie: organiseer het werk anders, voor een brede welvaart | SER](#)

1. Versterken basisvaardigheden leerlingen

Wat gaan we doen?

Het kabinet versterkt de kwaliteit van het funderend onderwijs. Met het Masterplan basisvaardigheden en de lerarenstrategie wordt gewerkt aan een stevige basis voor leerlingen en voldoende goede leraren.³⁴ Voor kwetsbare leerlingen zijn er specifieke maatregelen. Het doel is dat aan het einde van het schooljaar 2027/2028 alle leerlingen in het regulier onderwijs in ieder geval het fundamentele niveau voor taal en rekenen-wiskunde (basis op orde) halen. Leerlingen die meer aankunnen, halen het taal- en rekenniveau dat nodig is voor een goede doorstroom naar het vervolgonderwijs.³⁵

Hoe gaan we dit doen?

Scholen krijgen geld en ondersteuning om te werken aan de verbetering van de basisvaardigheden. Het kabinet zorgt met de vernieuwing van het nationale curriculum voor eigentijdse en concrete doelen voor het onderwijs, zodat het voor scholen duidelijk is wat leerlingen moeten kennen en kunnen. Hierbij ligt de eerste focus op taal en rekenen-wiskunde.

Daarnaast zet het kabinet in op aantrekkelijk werk voor leraren, schoolleiders en onderwijsondersteunend personeel. Dit doen we ook voor de voortdurende professionalisering van leraren en schoolleiders in een veranderende en toenemende digitale wereld. In de onderwijsregio's zorgen scholen, opleidingen en andere belanghebbenden samen voor voldoende en (blijvend) goed opgeleid personeel. Iedere regio kent namelijk andere uitdagingen.

Het kabinet zorgt ook dat kwetsbare leerlingen een betere start maken. Met School & omgeving wordt ervoor gezorgd dat leerlingen uit een minder kansrijke omgeving hun talenten kunnen ontwikkelen. Brugfunctionarissen slaan de brug tussen thuis en school en met gratis schoolmaaltijden zorgt het kabinet voor een extra maaltijd voor een deel van de leerlingen, zodat zij met meer energie in de klas zitten.

2. Verbeteren loopbaanoriëntatie- en begeleiding

Wat gaan we doen?

We verbeteren de loopbaanoriëntatie- en begeleiding (LOB) in het voortgezet onderwijs en mbo. Daarmee worden leerlingen/studenten ondersteund bij het maken van goed geïnformeerde keuzes voor een vervolgopleiding, beroep en een toekomstige carrière.³⁶

Hoe gaan we dit doen?

Het expertisepunt LOB werkt in het funderend en het vervolgonderwijs onder andere aan de verbinding van arbeidsmarktinformatie aan loopbaanoriëntatie en -begeleiding.³⁷ Oriëntatie op beroepen en sectoren is daar een onderdeel van.

Met betrekking tot het vmbo verkent de staatssecretaris van OCW de profielen in het vmbo om de aansluiting op het mbo en de arbeidsmarkt te versterken. In het mbo ondersteunen we de versteviging van LOB doordat mbo-instellingen in het kader van de Werkagenda mbo aanspraak kunnen maken op de regeling aanvullende bekostiging LOB MBO (jaarlijks € 32 miljoen) en bekostiging voor oriëntatieprogramma's (jaarlijks € 14 miljoen). We onderzoeken daarbij of (en voor wie) oriëntatieprogramma's bijdragen aan bestendige studiekeuzes. Tot slot investeert OCW in toegankelijker studiekeuze informatie, bijvoorbeeld op KiesMBO.nl en studiekeuze123.nl.

De subsidie voor het Expertisepunt LOB loopt van 2022 tot en met 2027. De verkenning naar profielen in het vmbo wordt eind 2025 naar de Tweede Kamer gestuurd. De Werkagenda mbo loopt van 2023-2027 en de kamer wordt jaarlijks geïnformeerd over de voortgang. De investering in toegankelijker studiekeuze informatie is structureel.

³⁴ Kamerstukken II, 2024-25, 31 293, nr. 827

³⁵ Kamerstukken II, 2022-23, 21 293, nr. 670

³⁶ Kamerstukken II, 2024-25, 36 600-VIII, nr.171

³⁷ [Arbeidsmarktinformatie | Expertisepunt LOB](#)

3. Vergroten aantal digitale professionals

Wat gaan we doen?

Meer digitale professionals zijn cruciaal om de productiviteit te verhogen, onder meer via automatisering, digitalisering van werkprocessen en het mogelijk maken van slimmer en flexibel werken. In de strategie Digitale Economie (SDE) is de ambitie gesteld om in 2030 één miljoen digitaal geschoolden te hebben. Om dit doel te behalen zijn concrete acties opgenomen in het Actieplan Groene en Digitale Banen (ADGB).³⁸

De vraag naar digitale professionals blijft groot³⁹ en het UWV signaleert al jaren een zeer krappe arbeidsmarkt voor digitale professionals⁴⁰. We zien dat de vraag naar digitale expertise zal blijven groeien. Niet alleen vanwege de noodzaak om met minder mensen hetzelfde werk te verrichten, maar ook om het concurrentievermogen te versterken, technologische soevereiniteit te waarborgen, nationale veiligheid (cybersecurity) te verbeteren en maatschappelijke opgaven effectiever aan te pakken. Het kabinet zet zich daarom in op het vergroten van het aanbod aan digitale professionals. Zowel op korte termijn via bijvoorbeeld via kennismigratie, als op de langere termijn middels bijvoorbeeld het versterken van het imago van het beroep.

Hoe gaan we dit doen?

Het kabinet gaat door met het Actieplan Groene en Digitale banen om het tekort van technisch en digitaal talent terug te dringen en komen in 2026 waar nodig met aanvullend beleid.⁴¹ Hiervoor start het kabinet een verkenning. Het is aan een volgend kabinet om over eventueel aanvullend beleid en de financiering hiervan te besluiten.

³⁸ Kamerstukken II, 2023-24, 29 544, nr. 1173

³⁹ [Algemeen • pr-eDICT 2024 • Dialogic](#)

⁴⁰ [Dashboard Spanningsindicator](#)

⁴¹ Dit gebeurt in samenwerking tussen EZ, KGG, SZW en OCW.

4. Verkennen LLO-infrastructuur

Wat gaan we doen?

Het kabinet wil de drempel voor een leven lang ontwikkelen verlagen voor mensen. (Bij)scholing verhoogt de vaardigheden van mensen en is noodzakelijk om in te kunnen spelen op de toekomstige arbeidsmarkt. Zodat mensen zich makkelijker kunnen aanpassen aan een veranderende economie en zij productiever kunnen blijven.

Het kabinet is voornemens dit najaar het LLO-beleid te presenteren in een Kamerbrief. Daarin komt lopend beleid aan de orde, gericht op het stimuleren van leren en ontwikkelen. Dit draagt bij aan meer kennis en betere vaardigheden van werkenden en meer innovatie en een hogere arbeidsproductiviteit in bedrijven. Daarnaast verkent het kabinet de mogelijkheid om een persoonlijke leer- en ontwikkelrekening te introduceren. Op deze individuele rekening ziet iemand welk budget – vanuit publieke en private bronnen - beschikbaar is voor zijn eigen ontwikkeling. Een leerrekening stelt mensen in staat om tijd in zichzelf te investeren en niet pas als ze hun baan dreigen te verliezen. Dit verlaagt de drempel voor LLO en biedt de mogelijkheid om bij- en omscholing gericht te stimuleren in specifieke sectoren. Met het leerbudget moet leren en ontwikkeling voor iedereen mogelijk worden en bestaande publieke en private investeringen in LLO beter worden benut.

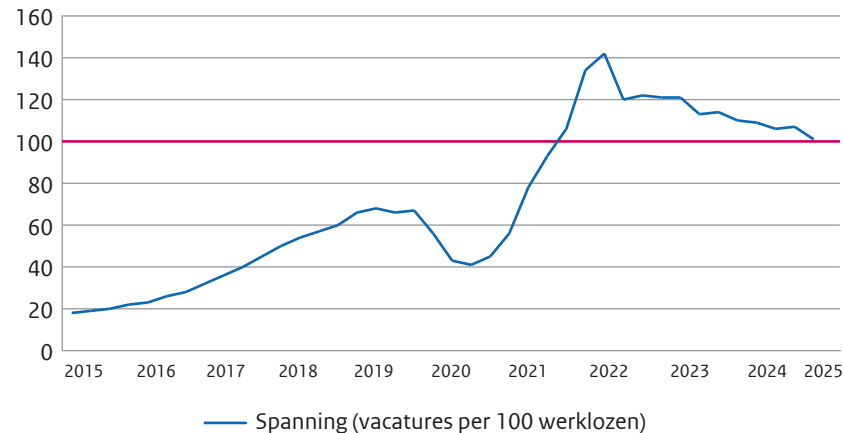
Hoe gaan we dit doen?

Op dit moment wordt er een verkenning uitgevoerd naar het opzetten van een duurzame financiële infrastructuur voor persoonlijke leer- en ontwikkelbudgetten waarin private en publieke middelen samenkomen (de leerrekening). Deze verkenning brengt hier de haalbaarheid van in kaart. Daarnaast gaan we door met het programma Leercultuur om leren en ontwikkelen op de werkvloer normaal te maken.

Naar verwachting zal de verkenning zelf eind 2026 zijn afgerond. De verkenning dient een sterke basis te leggen voor besluitvorming door een nieuw kabinet over een toekomstig systeem voor een leven lang ontwikkelen. Momenteel heeft het kabinet hiervoor geen (extra) middelen gereserveerd.

E. Arbeidsmarkt

Sinds 2021 is de arbeidsmarkt krap: er zijn meer vacatures dan werkloze mensen

Bron: <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-arbeidsmarkt/spanning-op-de-arbeidsmarkt>

Wat is het probleem?

Onze arbeidsmarkt is krap. De afgelopen tien jaar is de werkloosheid afgenomen en stijgt het aantal vacatures sterk gestegen. Dit heeft voordelen: het vinden en wisselen van baan is makkelijker, en de krapte biedt een prikkel voor bedrijven om te innoveren en de arbeidsvoorwaarden te verbeteren. Maar het is ook een probleem. Van alle belemmeringen waar ondernemers tegenaan lopen, wordt arbeidsmarktkrapte het vaakst genoemd. Dat betekent dat bedrijven minder produceren dan mogelijk is, en ook dat we kampen met wachtlijsten en hogere prijzen. Innovaties die de krapte kunnen verminderen, worden juist belemmerd door het gebrek aan technisch en digitaal geschoold personeel.

Wat is het doel?

Het doel is om ervoor te zorgen dat mensen kunnen werken in de banen waar hun talenten optimaal benut worden. Dat betekent bijvoorbeeld dat bedrijven en werknemers elkaar kunnen vinden via betere matching, en dat kleine ondernemers werknemers durven aan te nemen om de kansen voor hun ondernemingen te pakken. Ook betekent het dat zelfstandigen gestimuleerd en gefaciliteerd worden om zichzelf te blijven ontwikkelen en zo productiever te worden.

1. Verminderen van onzekerheden en verplichtingen voor (kleine) ondernemers bij loondoorbetaling bij ziekte

Wat gaan we doen?

We werken voor de lange termijn aan een voorstel voor herziening van het stelsel voor ziekte en arbeidsongeschiktheid. Daarbij is ook aandacht voor verplichtingen, risico's en regeldruk van werkgevers (en specifiek kleine ondernemers) bij ziekte en arbeidsongeschiktheid van hun werknemers.

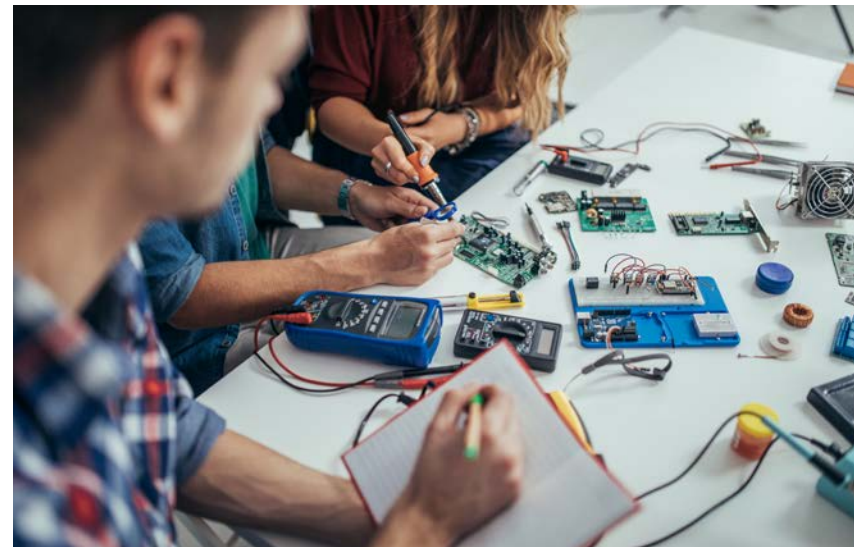
We maken op korte termijn het medisch advies van de bedrijfsarts leidend bij de toets die het UWV uitvoert op het re-integratieverslag (RIV-toets) aan het einde van twee jaar re-integratie door werkgevers. Hiermee vermindert het kabinet onzekerheden en verplichtingen voor ondernemers rond de loondoorbetalingsperiode bij zieke werknemers.

Dit draagt eraan bij dat ondernemers zich beter kunnen richten op het runnen en laten groeien van hun bedrijf. Vooral kleine ondernemers ervaren de verplichtingen rond de loondoorbetalingsperiode bij ziekte als zwaar en kunnen zich belemmerd voelen om mensen in vaste dienst te nemen. Deze maatregel draagt bij aan het verminderen van deze belemmeringen.

Hoe gaan we dit doen?

Het medisch advies van de bedrijfsarts wordt leidend bij de RIV-toets. Dit betekent dat de verzekeringsarts van UWV dit advies niet meer zal beoordelen en deze toets op de verrichte re-integratie inspanningen geheel door arbeidsdeskundigen wordt uitgevoerd. Hierdoor kunnen werkgevers volledig uitgaan van het medisch advies van de bedrijfsarts en neemt het risico op een verlenging van de loondoorbetalingsperiode met maximaal 52 weken (loonsanctie) af. Met dit voorstel vervalt één van de grondslagen tot een loonsanctie. Het UWV kan geen loonsancties meer opleggen die gerelateerd zijn aan het medisch advies van de bedrijfsarts over de belastbaarheid van de werknemer. De minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft het voornemen om deze maatregel als wetsvoorstel in te dienen, dit komt naar verwachting voor de zomer van 2026.⁴²

Het kabinet werkt naast het voorstel over de RIV-toets aan een wetsvoorstel dat kleine en middelgrote ondernemers eerder duidelijkheid moet geven tot welk moment zij de eigen functie van de zieke werknemer voor hem beschikbaar moeten houden. Voor de lange termijn wordt gewerkt aan een voorstel voor herziening van het stelsel voor ziekte en arbeidsongeschiktheid. Daarbij is ook aandacht voor verplichtingen, risico's en regeldruk van werkgevers (en specifiek kleine ondernemers) bij ziekte en arbeidsongeschiktheid van hun werknemers.

⁴² Kamerstuk 26 448, nr. 846

2. Stimuleren productiviteitsgroei zelfstandigen

Wat gaan we doen?

We onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om ondernemend gedrag meer te stimuleren en beter te faciliteren, zodat zelfstandig ondernemers productiever kunnen worden. Zelfstandigen brengen extra dynamiek op de arbeidsmarkt, nemen risico's en brengen innovaties voort. Tegelijkertijd zien we dat de groep zelfstandigen van alle bedrijfsklassen de laatste jaren de minste groei in hun arbeidsproductiviteit hebben doorgemaakt. Daar bovenop komt dat zelfstandigen steeds minder vaak doorgroeien en mensen in dienst nemen. Een kentering is nodig en daarom is het belangrijk dat er specifiek aandacht is voor deze groep.

Hoe gaan we dit doen?

Het kabinet start een verkenning naar de mogelijkheden om ondernemend gedrag te stimuleren en faciliteren, zodat zelfstandig ondernemers productiever worden. Hierbij wordt onder meer gekeken naar de ondernemersregelingen en of er maatregelen zijn op fiscaal, arbeidsrechtelijk en sociale zekerheidsgebied die de groei doelstellingen van zelfstandig ondernemers bemoeilijken of juist kunnen faciliteren. De verkenning wordt in het voorjaar van 2026 opgeleverd.

Aanvullend blijft het kabinet zich inspannen om het werken met en als zelfstandige toekomstbestendiger te maken.⁴³ Daarom zetten we ons in voor een gelijk speelveld tussen contractvormen met betrekking tot sociale zekerheid en fiscaliteit, onder andere door een verplichte arbeidsongeschiktheidsverzekering voor zelfstandigen in te voeren. Dat zorgt ervoor dat bedrijven kiezen voor een arbeidsvorm op basis van het werk dat gedaan wordt, niet enkel op kostenvoordeel. Ook zorgen we voor meer duidelijkheid over de vraag wanneer gewerkt kan worden als werknemer of als zelfstandige en verbeteren we de handhaving op schijnzelfstandigheid.

3. Verbeteren matching op de arbeidsmarkt

Wat gaan we doen?

We werken aan de hervorming van de arbeidsmarktinfrastructuur. We zorgen voor betere matching op de arbeidsmarkt doordat mensen en bedrijven voor hun vragen over werk, scholing en personeel terecht kunnen bij één centraal punt per regio: het Werkcentrum. Daarnaast verbeteren we de ICT-infrastructuur voor digitale matching en stimuleren we skills-gericht werven en ontwikkelen.

Hoe gaan we dit doen?

De ambitie is om per 1 januari 2026 in elke arbeidsmarktregio één Werkcentrum te hebben gerealiseerd. Hier verbinden we werkzoekenden- en werkgeversdienstverlening door ondersteuning op het gebied van werk en scholing. We maken de mismatch op de arbeidsmarkt inzichtelijk en op basis hiervan ontwikkelen we gericht aanbod van dienstverlening.

Om te zorgen dat medewerkers in werkzoekenden- en werkgeversdienstverlening betere informatie hebben, faciliteren we de uitwisseling van profielen en vacatures met verbeterde ICT-infrastructuur. De komende vier jaar helpen deze partijen met specifieke middelen en advies om verbeteringen in de ICT-infrastructuur voor digitale matching door te voeren. We ontwikkelen een nationale skillstaal: 'CompetentNL'. Livegang van CompetentNL is gepland in september 2025.

Er is tenminste drie jaar € 0,6 miljoen per jaar beschikbaar om adoptie door toolbouwers te faciliteren en stimuleren. De standaard van CompetentNL vormt een uniforme basis voor matches op vaardigheden en competenties.

Daarnaast stimuleren we het gebruik van skillspaspoorten en kijken we met werkgeversorganisaties hoe werven op basis van skills verder kan worden gefaciliteerd. Hiervoor stelt het kabinet diverse subsidies beschikbaar.

⁴³ Kamerstuk 31 311, nr. 281

Productiviteitsraad

Wat gaan we doen?

Het verhogen van de productiviteitsgroei vereist voldoende technische kennis op het snijvlak van productiviteit en beleid. Het Kabinet richt daarom een Productiviteitsraad op, aanvullend op de National Productivity Board (NPB) van het Centraal Planbureau (CPB).

De Productiviteitsraad krijgt de wettelijke taak om het kabinet tenminste jaarlijks te informeren over de ontwikkeling van de productiviteit in Nederland in samenspraak met het CPB en CBS en om concrete beleidsaanbevelingen te doen om de productiviteitsgroei te bevorderen in zowel publieke en private sectoren.⁴⁴ De Productiviteitsraad wordt gevraagd om in haar aanbevelingen ook de impact van het bestaande instrumentarium op de productiviteit mee te nemen.⁴⁵ De aanbevelingen van de raad zullen als basis dienen voor de jaarlijks terugkerende Productiviteitsagenda van het kabinet. Daarmee wordt het onderwerp structureel verankerd in de beleidscyclus.

Hoe gaan we dit doen?

Op verzoek van het ministerie van Economische Zaken heeft PwC op basis van internationale vergelijkingen onderzocht welke opties er zijn voor een versterking van de NPB. Dit betreft onder andere de organisatorische structuur, institutionele verankerings-, bestuurs- en commissiesamenstelling, en kostenefficiëntie (zie bijlage 1).

De Productiviteitsraad zal bestaan uit een kleine Raad van gezaghebbende leden die een achtergrond hebben op het gebied van wetenschap, bedrijfsleven en beleid. De Productiviteitsraad wordt ondersteund door een compact secretariaat. De

Raad krijgt daarnaast middelen om (deel)onderzoeken uit te zetten. Ook wordt de onderzoekscapaciteit binnen het NPB verder versterkt. Daarmee vervult de Raad een regierol: ze zorgt voor een samenhangende interpretatie van bestaand onderzoek, formuleert relevante onderzoeksvragen, deelt kennis en geeft richting aan het productiviteitsonderzoek in Nederland. Zo draagt hij bij aan het vergroten én de vertaling van kennis naar concreet beleidsadvies.

Het advies van de Productiviteitsraad is aanvullend op het werk van de NPB van het CPB. Het CPB brengt eenmaal per jaar de Nationale productiviteitsmonitor uit om de voortgang van de productiviteit te monitoren en onderliggende ontwikkeling te duiden en wijst op mogelijke risico's voor de toekomst. Het CPB voegt daar inzichten uit eigen onderzoek aan toe en zet de uitkomsten van ander relevant wetenschappelijk onderzoek op een rij. Het gaat dan expliciet om onderzoek dat relevant is voor ontwikkelingen in de Nederlandse economie en agenderend kunnen zijn voor mogelijke beleidsrichtingen. Daarmee levert het CPB input voor het jaarlijkse advies van de Productiviteitsraad. In tegenstelling tot de Raad vervult het CPB als NPB niet de rol om het kabinet te voorzien van suggesties voor concrete beleidsvoering.

De Productiviteitsraad zal advies geven voor het korte- of middellangetermijnbeleid, waar het CPB dat zal doen als de actualiteit of nieuw onderzoek daar aanleiding toe geeft.⁴⁶ Daarnaast neemt het CPB als onafhankelijk NPB deel aan de bijeenkomsten met de NPB's van andere landen en de Europese Commissie.

De Productiviteitsraad zal naar verwachting in 2026 in werking treden.⁴⁷

⁴⁴ Dit is in lijn met de toezegging in het commissiedebat arbeidsmarktkrapte op 21 mei 2025 (TZ202505-152)

⁴⁵ Dit is in lijn met de motie-Aartsen (Kamerstukken II, 2023-24, 29 861, nr. 142)

⁴⁶ De verhouding tussen de Productiviteitsraad en het CPB is daarmee vergelijkbaar met die van de Wetenschappelijke Klimaatraad (WKR) en het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL).

⁴⁷ Dit wordt opgenomen in de EZ-begroting van 2026 die op Prinsjesdag wordt aangeboden en is daardoor nog onder voorbehoud van parlementaire instemming.

